

Boverket

RAPPORT 2024:29

Stöd från myndigheter för att hantera stigande hav och översvämning i bebyggd miljö och planläggning

Titel: Stöd från myndigheter för att hantera stigande hav och
översvämning i bebyggd miljö och planläggning
Rapportnummer: 2024:29
Utgivare: Boverket, december, 2024
ISBN pdf: 978-91-89581-72-2
Processnummer: 3.4.1
Diarienummer: 8651/2024

Förord

Denna myndighetsgemensamma översikt är framtagen genom ett projekt som genomförts inom ramen för Boverkets uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön. Översikten har även publicerats på Boverkets webbplats Boverket.se. Projektet genomfördes under perioden juni 2023 – oktober 2024. Medverkande var Cecilia Näslund – Boverket, Linda Tofeldt – Länsstyrelsen i Västra Götaland, Pär Persson – Länsstyrelsen i Skåne, Erik Bern – MSB, Anette Jönsson – SMHI och Sebastian Bokhari Irminger – SGI.

Karlskrona december, 2024

Cecilia Näslund
expert

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
1 Bakgrund	6
2 Förutsättningar, ansvarsfördelning och stöd	7
2.1 Kommunernas ansvar	8
2.2 Myndigheternas ansvar och stöd	9
2.3 Myndigheterna samverkar	12
2.4 Myndighetsmedverkan i forskningsprojekt	12
3 Snabb kunskapsutveckling och användning av olika generationer av scenarier	14
4 Hantering av framtida extremnivåer	15
4.1 Nationell vägledning	15
4.2 Framtida medelvattenstånd och extremnivåer vid tillfälliga högvattenstånd	15
5 Många användningsområden för myndigheternas karteringar och annan data	19
6 Hitta vägledningar, kunskapsstöd, karteringar och data	20
6.1 Planeringskatalogen	20
6.2 Klimatrisiker i översiktsplanering	20
6.3 Tillsynsvägledning om naturolyckor	21
6.4 Översvämning havskust	21
6.5 Sammanställning av statliga planeringsunderlag	21

Sammanfattning

Boverket har i samarbete med länsstyrelserna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, SMHI och Statens geotekniska institut sammanställt en översikt om hantering av stigande hav och översvämning vid fysisk planering.

Denna rapport ger övergripande information om

- förutsättningar för riskbedömning
- kommuner och myndigheters ansvar och roller
- tillgängliga vägledningar och kunskapsunderlag
- hantering av framtida extremnivåer.

Sammanställningen är framtagen för att underlätta kommuners och länsstyrelserns arbete med hantering av stigande hav och översvämning i fysisk planering, både vid planläggning och planering av skyddsåtgärder för befintlig bebyggelse.

Den myndighetsgemensamma översikten ger en samlad bild av vilket stöd som tillhandahålls av olika myndigheter och förmedlar enhetligt budskap och samstämmighet mellan myndigheterna. Rapporten beskriver också hur översvämningsrisk hanteras utifrån plan- och bygglagen och översvämningsförordningen, samt de samband som finns.

1 Bakgrund

Flera myndigheter bidrar med vägledning, stöd och underlag som är användbart vid hantering av översvämningsrisk. Därför kan det ibland vara svårt att veta vad som gäller – till exempel vilka klimatscenarier, säkerhetsmarginaler eller tidsperspektiv som är lämpliga i den fysiska planeringen. För att underlätta har Boverket, länsstyrelserna, MSB, SMHI och SGI gemensamt sammanställt denna översikt.

Bilden visar loggor för medverkande myndigheter. Informationen har sammanställts av en arbetsgrupp med representanter från Boverket, länsstyrelserna, MSB, SMHI och SGI, där länsstyrelserna representerades av Skåne och Västra Götalands län. Illustration: Boverket.

2 Förutsättningar, ansvarsfördelning och stöd

Här beskrivs kort ramar och förutsättningar för bedömning av översvämningsrisk, ansvarsfördelning samt stöd och underlag från myndigheterna. Detta utvecklas längre fram i rapporten.

- Kommuner har det övergripande ansvaret för planläggning av mark- och vattenområden. Översvämningsrisk är en av de aspekter som ska beaktas vid planering utifrån plan- och bygglagen, PBL. Det gäller både planering av ny bebyggelse och planering av åtgärder för att skydda den befintliga bebyggelsen.
- Sveriges nationella strategi för klimatanpassning^{1,2} hänvisar till tio vägledande principer för klimatanpassningsarbetet. Flera av dessa är aktuella vid översvämningsrisk, bland annat principerna om hantering av osäkerhet, risk och tidsperspektiv.
- Boverket ger nationell vägledning om hantering av översvämningsrisk vid tillämpning av PBL. Översvämningsrisk behandlas i Boverkets tillsynsvägledning om naturolyckor. Där beskrivs grundläggande utgångspunkter för bedömning av översvämningsrisk vid planläggning. Tillsynsvägledningen behandlar även lämpligt klimatscenario, tidsperspektiv, sannolikhet (återkomsttid) för översvämning, samt olika konsekvensklasser för bebyggelse. Den ger också vägledning om tillämpning och avsteg från utgångspunkterna.
- Länsstyrelsen kan ta fram regionalt anpassad vägledning och kan vid behov även komplettera den nationella vägledningen. Länsstyrelsen har i uppgift att ge stöd till kommunen i planeringen. Länsstyrelsen har också rollen att granska och utöva tillsyn av antagna planer för att bebyggelse inte ska bli olämplig med avseende på bland annat översvämningsrisk. Länsstyrelsen har även ansvar för att ta fram riskhanteringsplaner för områden med betydande översvämningsrisk utifrån översvämningsförordningen³.
- Flera myndigheter tillhandahåller information, data och kartunderlag som kan ge stöd vid bedömning av översvämningsrisk. Beroende på

---

¹ Sveriges riksdag (2024) <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2024/03/skr.-20232497> Hämtad 2024-12-12.

² Sveriges riksdag (2018) <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/03/prop.-201718163> Hämtad 2024-12-12.

³ Sveriges riksdag (2009) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009956-om-oversvamningsrisker_sfs-2009-956/ Hämtad 2024-12-12.

om planeringen rör planläggning av bebyggelse eller kustskydd för skydd av befintlig bebyggelse kan olika underlag vara användbara.

- Användbara underlag – SMHI utvecklar löpande kunskapsunderlag samt presenterar statistik och scenarioräkningar för havsnivån utmed Sveriges kuster. Hos MSB finns bland annat hot- och riskkartor för områden med betydande översvämningsrisk som uppdateras var sjätte år. Även SGI har underlag om översvämningsrisk som kan vara användbart, särskilt för planering av skydd för befintlig bebyggelse. Vissa länsstyrelser kan ha tagit fram regionalt anpassade underlag till stöd för bedömningen.

2.1 Kommunernas ansvar

Kommunen har enligt PBL planeringsansvar för både befintlig och tillkommande bebyggelse. I översiktsplanen ska kommunen redogöra för sin syn på klimatrelaterade risker i den byggda miljön och hur dessa risker kan minska eller upphöra. På övergripande nivå ska kommunen identifiera områden med risk för skador på den byggda miljön.

Kommunen kan i översiktsplanen beskriva lämpliga skyddsåtgärder för identifierade riskområden.

När kommunen tar fram detaljplaner ska bebyggelse lokaliseras till mark som är lämplig för ändamålet, bland annat med hänsyn till risken för översvämning. Detta ansvar gäller även i ärenden om förhandsbesked och bygglov utanför detaljplanelagt område. I detaljplaneprocessen har kommunen även möjlighet att reglera behov av skyddsåtgärder.

Ibland kan ny kunskap leda till att översvämningsrisker påvisas i områden som redan omfattas av en gällande detaljplan. Kommunen får då ändå inte neka bygglov med hänsyn till översvämningsrisk, trots ny kunskap om riskerna. Kommunen kan dock besluta om anstånd i bygglovsärende, och därefter vidta åtgärder för att upphäva eller ta fram en ny detaljplan.

Kommunen kan drabbas av skadeståndsskyldighet enligt skadeståndslagen, om kommunen gjort sig skyldig till fel eller försummelse vid ett beslut om en plan, ett lov eller ett förhandsbesked. Skadeståndsanspråk kan riktas mot kommunen upp till tio år från det att felet eller försummelsen begicks, enligt allmänna preskriptionsregler.⁴

Kommunernas räddningstjänst har ett visst ansvar om översvämning inträffar. Men fastighetsägaren har fortfarande ett stort ansvar att skydda sin egendom. Räddningstjänsten prioriterar att skydda och genomföra

---

⁴ Jfr. Vem har ansvaret? SOU 2017:42.

insatser vid samhällsviktig verksamhet. Därför kan stöd till enskilda prioriteras ned eller utebli helt.

Kommunens vattentjänstplan, enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV), ska innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va- anläggningarna ska fungera vid ökad belastning på grund av skyfall. Konsekvenserna vid ett skyfall kan bli allvarigare om det sammanfaller med förhöjda havsnivåer i området. Stigande havsnivåer behöver därför beaktas i vattentjänstplanerna.

2.2 Myndigheternas ansvar och stöd

Vägledning, stöd och underlag som kan vara användbart vid hantering av översvämningsrisk vid fysisk planering finns i första hand hos Boverket, länsstyrelserna, MSB, SMHI och i viss mån SGI.

Bilden illustrerar vilka roller de olika myndigheternas har kopplat till hantering av stigande hav och översvämnning i bebyggd miljö och planläggning. Illustration: Boverket

2.2.1 Boverket

Boverket har ansvar för frågor om byggd miljö, hushållning med mark- och vattenområden, fysisk planering, byggande och förvaltning av bebyggelse, boende samt bostadsfinansiering. Boverket ger vägledning om fysisk planering utifrån PBL för region- och översiktsplanering, detaljplanering samt bygglovsprövning.

I PBL finns flera bestämmelser som rör översvämningsrisk. Bebyggelse och byggnadsverk ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet, med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet, jord-, berg- och vattenförhållandena samt risken för olyckor, översvämnning och erosion.

Planläggningen ska ske med hänsyn till miljö- och klimataspekter. Den ska också främja en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror. Därmed krävs ett långsiktigt angreppssätt vid bedömning av markens lämplighet vid planläggning för bebyggelse, med hänsyn till bland annat framtida klimatförändringar och stigande havsnivåer.

I Boverkets uppgifter ingår bland annat att

- ge vägledning till kommuner, länsstyrelser och regioner om tillämpning av PBL
- ge tillsynsvägledning till länsstyrelser och till kommunernas byggnadsnämnder utifrån PBL
- vara remissinstans till regeringen vid prövning av överklagade beslut om upphävda detaljplaner
- samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön.⁵

2.2.2 Länsstyrelserna

Länsstyrelserna har flera roller i arbetet med att bidra till att anpassa samhället till ett förändrat klimat.

Enligt klimatanpassningsförordningen⁶ ska länsstyrelsen samordna det regionala arbetet. Detta innebär bland annat att initiera, stödja och följa upp kommunernas klimatanpassningsarbete samt analysera hur länet påverkas av klimatförändringarna.

Länsstyrelsen har tillsyn över kommunala beslut om detaljplaner och områdesbestämmelser enligt PBL. De ska också beakta översvämningsrisk i samråds- och granskningsskedena. I översiktsplanprocessen ska länsstyrelsen bevaka att kommunen redovisar sin syn på risken för skador på den byggda miljön, som kan följa av översvämning, ras, skred eller erosion som är klimatrelaterade, samt på hur riskerna kan minska eller upphöra.

Länsstyrelserna i Norrbottens, Västernorrlands, Västmanlands, Kalmar och Västra Götalands län är vattenmyndigheter för Sveriges fem vattendistrikt. Enligt översvämningsförordningen⁷ ska vattenmyndigheterna utarbeta kartor över översvämningsrisker för de områden, som redovisats av MSB, där betydande översvämningsrisker finns eller kan förväntas uppstå. Utifrån kartorna de utarbeta en riskhanteringsplan, med mål, för hantering av översvämningsriskerna.

Skyddsåtgärder mot översvämning ska följa miljöbalkens bestämmelser om vattenverksamheter. Länsstyrelsen handlägger anmälningspliktiga

---

⁵ Sveriges riksdag (2018) <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2018/06/uppdrag-att-samordna-det-nationella-klimatanpassningsarbetet-for-den-byggda-miljon/> Hämtad 2024-12-12.

⁶ Sveriges riksdag (2018) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20181428-om-myndigheters_sfs-2018-1428/ Hämtad 2024-12-12.

⁷ Sveriges riksdag (2009) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009956-om-oversvamningsrisker_sfs-2009-956/ Hämtad 2024-12-12.

vattenverksamheter och har samråd med verksamhetsutövare inför tillståndspliktiga vattenverksamheter.

2.2.3 MSB

MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, har ansvar för frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar, i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret. Ansvaret avser åtgärder före, under och efter en olycka, kris, krig eller krigsfara. I uppdraget ingår att utveckla och stödja samhällets beredskap mot olyckor och kriser. MSB är ansvarig myndighet för arbetet med översvämningsdirektivet. I MSB:s uppgifter ingår att

- identifiera områden med betydande översvämningsrisk och ta fram hotkartor enligt översvämningsförordningen⁸, vägleda länsstyrelserna vid framtagandet av riskkartor samt uppdra åt länsstyrelserna att utreda inträffade översvämnningar
- ta fram översiktligt planeringsunderlag i form av översvämningskarteringar
- fördela statsbidrag till kommunerna till förebyggande åtgärder mot naturolyckor
- ge stöd till länsstyrelserna i frågor om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar.

2.2.4 SMHI

SMHI, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, har ansvar för meteorologiska, klimatologiska, hydrologiska och oceanografiska frågor. SMHI:s roll är att bedriva tillämpad forskning, inhämta och förmedla kunskap samt ta fram dataunderlag som bidrar till en god samhällsplanering. Inom SMHI:s uppdrag faller exempelvis särskilt att producera, sammanställa och förmedla information och kunskap om klimatförändringar och klimatanpassning samt att öka samhällsnyttan med sin verksamhet genom att bedriva uppdragsverksamhet och affärsverksamhet.

SMHI:s arbete specifikt kring havsnivåer och översvämningsrisk i relation till den byggda miljön inbegriper följande:

- SMHI tar fram kunskap för att beskriva den vetenskapliga grunden om hur medelvattenståndet och högvattenhändelser förändrats historiskt, hur det ser ut idag och hur det kan bli i framtiden.

---

⁸ Sveriges riksdag https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009956-om-oversvamningsrisker_sfs-2009-956/ Hämtad 2024-12-12

- SMHI:s klimatinformation visar historiskt klimat, dagens klimat och framtidens klimat. Den beskriver och förklarar de effekter ett förändrat klimat har, och kan få, för samhället och naturmiljön. Den visar också behovet av att begränsa klimatpåverkan, och hur samhället kan anpassas till dagens och framtidens klimat.
- SMHI:s experter arbetar på vetenskaplig grund med allt ifrån insamling av data och kunskap till verktyg, tjänster, kunskapspridning och forskning. De anlitas exempelvis som stöd till MSB vid deras prövningen av statsbidrag till förebyggande åtgärder mot naturolyckor.

2.2.5 SGI

SGI, Statens geotekniska institut, har ansvar för geotekniska och miljögeotekniska frågor. SGI arbetar för att risker förknippade med ras, skred och erosion ska minska, både nu och i framtiden. Stigande havsnivåer kan öka sannolikheten för ras, skred och erosion.

SGI:s arbete sker bland annat genom stöd till kommuner och länsstyrelser i planprocessen i geotekniska säkerhetsfrågor, samt stöd till MSB vid prövningen av statsbidrag till förebyggande åtgärder mot naturolyckor. De bistår också andra myndigheter med sakkunnigutlåtanden i ärenden om stranderosion, exempelvis länsstyrelserna i miljöbalksärenden. SGI utvecklar också kunskap om stranderosion och samordnar olika aktörers intressen.

SGI ska bidra till att plan- och byggprocessen effektiviseras genom att inom sitt verksamhetsområde ta fram ny kunskap och nya metoder och ha en samordnande roll i syfte att identifiera kunskapsnivån och förmedla ny kunskap. De ska också bidra till effektivitet och kvalitet i plan- och byggprocessen genom att inom sitt område bistå myndigheter, kommuner och andra med rådgivning samt i samverkan med dessa introducera ny teknik och tillämpa forsknings- och utvecklingsresultat.

2.3 Myndigheterna samverkar

Myndigheterna samverkar i flera olika konstellationer med arbetsgrupper och nätverk där översvämningsfrågor hanteras. Som exempel kan nämnas samarbeten genom Boverkets uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet, MSB:s arbetsgrupp för naturolyckor och SMHI:s myndighetsnätverk för klimatanpassning.

2.4 Myndighetsmedverkan i forskningsprojekt

Både nationella och regionala myndigheter medverkar ofta i forskningsprojekt med koppling till klimatanpassning. Forskning är till sin natur tänjande och utforskande. Forskningen behöver inte avgränsas till att studera det som är möjligt inom rådande regelverk. Detta är en

styrka, som gör att forskning kan bidra med ny kunskap och nya perspektiv.

Myndigheters medverkan i forskningsprojekt om exempelvis nya ramverk och eller nya arbetsmetoder för att möta klimatförändringen och dess osäkerheter är i grunden bra och bidrar till att höja forskningens relevans.

Samtidigt är det viktigt, när en myndighet deltar i ett forskningsprojekt, att forskningsresultaten inte tolkas som ett ställningstagande från myndigheten. Att en myndighet medverkar i forskningsprojekt, innebär bara att myndigheten ser forskningsfrågan som relevant för sitt ansvarsområde.

3 Snabb kunskapsutveckling och användning av olika generationer av scenarier

Klimatforskningen rör sig ständigt framåt. Den snabba kunskapsutvecklingen ställer ökade krav på användare att hålla sig uppdaterade med det senaste kunskapsunderlaget.

Det tar olika lång tid innan IPCC:s senaste scenarier för klimat och havsnivåhöjning får genomslag i olika typer av kunskapsunderlag och data från svenska myndigheter. I SMHI:s roll ingår att överföra globala forskningsresultat till svenska förhållanden, och att tillhandahålla relevanta dataunderlag för olika samhällsbehov. SMHI gör nedskalningar till regional nivå när nya globala data publicerats, men själva bearbetningen av data ger viss fördröjning.

De nedskalade underlagen från SMHI används i nästa steg för att uppdatera underlag hos andra myndigheter och kommuner. Även denna uppdatering tar tid, och i vissa fall följer den fasta arbetscykler som påverkar underlagens aktualitet. Exempelvis styrs arbetet enligt översvänningsförordningen⁹ av en sexårscykel som anger när nästa uppdatering ska ske. Vid en viss tidpunkt används där senast tillgängliga underlag för extremnivåberäkningar, vilka sedan ligger till grund för arbetet under hela sexårscykeln. I olyckliga fall kan extremnivåberäkningarna infalla precis före en ny uppdatering av framtida medelvattenstånd från IPCC.

Detta betyder att olika typer av kunskapsunderlag som myndigheterna arbetar med kan baseras på olika generationer av klimatscenarier. I praktiken innebär det att karteringar baserade på äldre scenarier, som RCP-scenarier, kan behöva användas parallellt med data som hunnit uppdateras enligt nyare scenarier, som SSP-scenarier.

Inför användning av underlag som baseras på äldre scenarier är det bra att jämföra nya och gamla generationer av data, för att se om de nya ger betydligt ändrade framtida havsnivåer eller snarlika, och utifrån det avgöra om analysen behöver uppdateras.

---

⁹ Sveriges riksdag https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009956-om-oversvamningsrisker_sfs-2009-956/ Hämtad 2024-12-12.

4 Hantering av framtida extremnivåer

Boverket ger vägledning på nationell nivå om hantering av översvämningsrisk. Både extremnivåer vid tillfälliga högvattenstånd och globalt stigande medelhavsnivå behöver beaktas i planering av ny bebyggelse.

Flera kustlänsstyrelser har också tagit fram vägledning med regionalt anpassade beräkningar av framtida extremnivåer, till stöd för kommunernas planering.

4.1 Nationell vägledning

Boverkets tillsynsvägledning om naturolyckor ger stöd för bedömning av översvämningsrisk vid planering av tillkommande bebyggelse.

Effekter av förändrat klimat under den planerade bebyggelsens förväntade livslängd behöver beaktas. Det klimatscenario som innebär störst konsekvenser vid översvämning bör beaktas.

Platsspecifika förhållanden som ger exempelvis vågeffekter och vinduppstuvning kan ibland ha stor betydelse för hur högt havsnivån stiger på en viss plats. Eftersom lokala effekter normalt inte beaktas i nationella underlag måste de hanteras genom platsspecifika beräkningar eller säkerhetsmarginaler.

Sammanhållen bebyggelse, större riskobjekt och bebyggelse med samhällsviktig verksamhet bör lokaliseras till områden som inte hotas av översvämning. Det innebär att sannolikheten för översvämning på platsen ska vara mycket låg.

4.1.1 Boverkets tillsynsvägledning är inte uppdaterad efter de senast publicerade klimatscenerierna

Tillsynsvägledningen uppdaterades senast 2020. Boverket har ännu inte analyserat om den behöver justeras med anledning av uppdaterade klimatscenarier och förlängda tidsserier för framtida medelvattenstånd från IPCC och SMHI som publicerats efter år 2020.

4.2 Framtida medelvattenstånd och extremnivåer vid tillfälliga högvattenstånd

För att ta fram en planeringsnivå med mycket låg sannolikhet för översvämning vid havskust, kan exempelvis information om historiskt rekord för högvattennivå användas, eller beräknad extremnivå med viss sannolikhet/återkomsttid utifrån historiska mätdata. Denna historiska extremnivå kombineras sedan med en projektion av framtida

medelhavsnivåhöjning utifrån lämpligt klimatscenario, kompenserat för landhöjning samt säkerhetsmarginaler.

Tillgängliga kunskapsunderlag om framtida extremnivåer som baseras på äldre, respektive nyare klimatscenarier, kan vara användbara i olika sammanhang. Exempelvis finns MSB:s översvänningskarteringar för framtida extremnivåer som beräknats utifrån klimatscenario RCP8,5 för år 2100, framtagna inom översvänningsförordningens¹⁰ arbetscykel 2016–2021. Det finns också exempel på regionala vägledningarna med beräknade framtida extremnivåer baserat på den senaste generationen av klimatscenarier, SSP5-8,5, som sträcker sig fram till år 2150. Du kan läsa mer om dessa regionala vägledningarna nedan.

4.2.1 Regionala vägledningarna

Regionalt anpassade extremnivåer kan tas fram på olika sätt. Metodvalet är till stor del beroende av tillgången till historiska data för högvattenstånd utmed den aktuella kuststräckan. Här beskrivs två exempel på regionala vägledningarna där framtida extremnivåer har beräknats genom olika metoder för att kombinera framtida medelvattenstånd med en extremnivå anpassad efter områdesspecifika förutsättningar.

4.2.1.1 Exempel – Extremnivåer i Skåne län

Boverkets tillsynsvägledning för naturolyckor refererar till rapporten Beräkning av högsta vattenstånd längs Sveriges kust, Klimatologi 45¹¹, där SMHI presenterar en metodik för bedömning av högsta möjliga havsvattenstånd. Sedan Boverkets vägledning publicerades har SMHI förtydligat att nivåerna som presenteras i rapporten inte kan användas som ett beslutsunderlag för högsta möjliga extremnivå, eller för en händelse med en bestämd återkomsttid.

Det är svårt att ta fram värden för extrema vattenstånd eftersom flera mätstationer för vattenstånd längs Sveriges kust har relativt korta tidsserier. Det gör det svårt att med god säkerhet beräkna nivåer för långa återkomsttider. Med hänsyn till att mätdata har olika långa tidsserier längs Sveriges kust och inte är heltäckande kan det vara svårt att ha en nationell vägledning för tillämpning av extrema havsvattenstånd. Lokala förhållanden är alltid viktiga att beakta vid länsstyrelsernas tillsyn enligt PBL.

I brist på bra underlag för extremvattenstånd bedömer Länsstyrelsen Skåne att för Skånes kust är det lämpligt att i första hand tillämpa värden

---

¹⁰ Sveriges riksdag https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2009956-om-oversvamningsrisker_sfs-2009-956/ Hämtad 2024-12-12.

¹¹ SMHI (2018) <https://www.smhi.se/publikationer/publikationer/berakning-av-hogsta-vattenstand-langs-sveriges-kust-1.129768> Hämtad 2024-12-12.

från rapporter som SMHI tagit fram på uppdrag av MSB i arbetet med riskhanteringsplaner. De båda parametrar som bör summeras och tillämpas från dessa rapporter är ”högsta nettohöjning” och ”högsta vattenstånd före storm”. Det finns rapporter för sju områden i Skåne.

Med hänsyn till att mätserierna generellt är för korta för att kunna ta fram extremnivåer med mycket låg sannolikhet ser Länsstyrelsen att, ett alternativ till att använda ovannämnda rapporter är att historiska händelser används som underlag. Även om dokumentationen av dessa händelser kan variera i kvalitet så är det i vissa fall belagt att nivåerna överträffar både uppmätta extremnivåer och de extremnivåer som redovisas i SMHI:s rapport Klimatologi 45¹².

I Skåne är åtminstone två händelser tillräckligt belagda för att kunna tillämpas som nivåer för höga havsvattenstånd. De två händelserna är Backaflo den 1872, här finns uppgift på 2,4 meter samt julstormen 1902, uppgift på 2,06 meter från Lomma (minnessten).¹³

Nya anläggningar med viktiga samhällsfunktioner såsom kustnära reningsverk och kärnkraftverk bör ta höjd för värsta scenario som kan uppstå vid tillfälligt höga havsnivåer i kombination med en storm då ett haveri skulle kunna få konsekvenser på såväl regionala, nationella och kanske också internationella intressen. I avsaknad av bättre underlag bedömer Länsstyrelsen att en tillfällig nivå på ca 2,5 meter är välmotiverad att tillämpa i anslutning till Skånes sydkust och ca 2 meter i Öresund i de fall känslig samhällsekonomisk infrastruktur planeras längs kusten. För att få en framtida extremnivå kombineras sedan framtagna extremnivåer med ett framtida medelvattenstånd.

Länsstyrelsen i Skåne presenterar sin regionala vägledning i följande publikation: Vägledning för skydd mot översvämning från havet anpassad till Skånes kuststäder.¹⁴

4.2.1.2 Exempel – Extremnivåer i Västra Götalands län

Ett alternativ till att utgå från nivåerna som presenteras i SMHI:s rapport Klimatologi 45¹⁵ är den metodik Länsstyrelsen i Västra Götalands Län har använt i ”Faktablad kusten version 3.0”. Metoden utgår från en extremvärdesnivå med 200 års återkomsttid, med påslag av

---

¹² SMHI (2018) <https://www.smhi.se/publikationer/publikationer/berakning-av-hogsta-vattenstand-langs-sveriges-kust-1.129768> Hämtad 2024-12-12.

¹³ Fredriksson, C., 2017: [Är vi redo för en ny Backaflod?](#) VATTEN – J. of Water Management and Research 73:55-57. Lund 2017.

¹⁴ Länsstyrelsen Skåne (2023) <https://www.lansstyrelsen.se/skane/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2023/vagledning-for-skydd-mot-oversvamning-fran-havet-anpassad-till-skanes-kuststader.html> Hämtad 2924-12-12.

¹⁵ SMHI (2018) <https://www.smhi.se/publikationer/publikationer/berakning-av-hogsta-vattenstand-langs-sveriges-kust-1.129768> Hämtad 2024-12-12.

säkerhetsmarginaler. För att få en framtida extremnivå kombineras sedan framtagna extremnivåer med ett framtida medelvattenstånd.

I faktabladet anges ett intervall för säkerhetsmarginal som kan användas vid fysisk planering i kustnära områden. Hur stor säkerhetsmarginal som behövs varierar, beroende på vilken typ av bebyggelse som planeras samt platsens lokala förhållanden. Säkerhetsmarginalen behöver ta hänsyn till, och kompensera för, att högre extremnivåer kan inträffa än de 200-årsnivåer som presenteras i faktabladet. Säkerhetsmarginalen i faktabladet innehåller även påslag för lokala vind- och vågeffekter, men här behöver en platsspecifik bedömning eller beräkning göras som tar hänsyn till platsens lokala förhållanden.

Samhällsviktig verksamhet eller bebyggelse i utsatta lägen kan ha behov av en större säkerhetsmarginal än den som har använts för planeringsnivåerna i ”Faktablad kusten version 3.0”.

Länsstyrelsen i Västra Götaland presenterar den regionala vägledning som beskrivs ovan i följande publikation: Faktablad kusten version 3.0 - Underlag till rapporten Stigande vatten - en handbok för fysisk planering i översvämningshotade områden.¹⁶

---

¹⁶ Länsstyrelsen Västra Götaland (2024) <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2023/faktablad-kusten-version-3.0---underlag-till-rapporten-stigande-vatten---en-handbok-for-fysisk-planering-i-oversvamningshotade-omraden.html> Hämtad 2024-12-12.

5 Många användningsområden för myndigheternas karteringar och annan data

Myndigheterna tar fram karteringar och annan data i olika sammanhang, där innehållet är anpassat för det specifika sammanhanget. Flera av dessa underlag kan vara användbara som stöd vid bedömning av översvämningsrisk. Men det är alltid viktigt att vara medveten om i vilket syfte ett underlag tagits fram, och vad det är utformat för, så att det tolkas och används på rätt sätt. Enbart faktum att en myndighet tagit fram ett visst underlag, ska inte uppfattas som ett ställningstagande från myndigheten.

6 Hitta vägledningar, kunskapsstöd, karteringar och data

I PBL-kunskapsbanken finns vägledning om hantering av översvämningsrisk i planeringen. Där finns också sammanställd information och länkar till användbara kunskapsstöd, karteringar och annan data från de olika myndigheterna.

Länsstyrelsen har en viktig roll i att ge kommunerna information om vilka statliga underlag som är relevanta för analys av klimatrelaterade risker i den enskilda kommunen. Länsstyrelsen kan också ha tagit fram regionalt anpassade underlag och tillhörande vägledningar. Kommunen kan kontakta sin länsstyrelse för närmare information.

Här följer länkar till webbplatser och vägledningar som är användbara vid hantering av översvämningsrisk vid havskust.

6.1 Planeringskatalogen

Planeringskatalogen är Länsstyrelsernas tjänst som förmedlar Länsstyrelsernas och andra statliga myndigheters planeringsunderlag på ett ställe. Syftet är att på en plats visa korrekt, relevant och uppdaterad information, som underlättar handläggningen och effektiviserar samhällsbyggnadsprocessen.

[Planeringskatalogen \(på Länsstyrelsens webbplats\)](#)¹⁷

6.2 Klimatrisker i översiktsplanering

Boverkets vägledning om klimatrelaterade risker behandlar flera risktyper, bland annat översvämningsrisk vid havskust. Vägledningen ger stöd för hur klimatrelaterade risker kan hanteras i kommunernas översiktsplanering.

[Klimatrisker i översiktsplanering \(på Boverkets webbplats\)](#)¹⁸

---

¹⁷ Webbtjänst av Länsstyrelserna <https://ext-geodatakatalog-forv.lansstyrelsen.se/PlaneringsKatalogen/> Hämtad 2024-12-12.

¹⁸ Boverket https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/hansyn/miljo_klimat/klimatrisker/ Hämtad 2024-12-12.

6.3 Tillsynsvägledning om naturolyckor

Boverkets tillsynsvägledning om naturolyckor ger stöd vid länsstyrelsens tillsyn av nya detaljplaner, men den kan även ge kommunen stöd vid hantering av risk för bland annat översvämning vid havskust.

[Tillsynsvägledning naturolyckor \(på Boverkets webbplats\)](#)¹⁹

6.4 Översvämning havskust

Denna vägledningssida ingår i Boverkets vägledning om klimatrisker i översiktsplanering, men informationen kan även vara användbar vid detaljplanering. På sidan Översvämning havskust finns information som är bra att känna till inför riskanalysen. Bland annat beskrivs vilka underlag som finns tillgängliga från olika myndigheter, samt stöd för hur kommunen kan gå till väga ifall det saknas underlag om framtida extremnivåer för kommunens kuststräcka.

[Översvämning havskust \(på Boverkets webbplats\)](#)²⁰

6.5 Sammanställning av statliga planeringsunderlag

Denna sammanställning ingår i Boverkets vägledning om klimatrisker i översiktsplanering, men informationen kan vara användbar även vid detaljplanering. Sammanställningen omfattar statliga planeringsunderlag som är relevanta för identifiering av områden med förutsättningar för klimatrelaterade risker, där översvämningssrisk vid havskust ingår. Länsstyrelsen kan ge information om vilka underlag som är relevanta för den enskilda kommunen.

[Sammanställning av statliga planeringsunderlag \(på Boverkets webbplats\)](#)²¹

---

¹⁹ Boverket https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lansstyrelsens-tillsyn/tillsynsvagledning_naturolyckor/ Hämtad 2024-12-12.

²⁰ Boverket https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmannaintressen/hansyn/miljo_klimat/klimatrisker/bedom/hotkartor/havskust/ Hämtad 2024-12-12.

²¹ Boverket https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmannaintressen/hansyn/miljo_klimat/klimatrisker/statliga-underlag/ Hämtad 2024-12-12.

Boverket

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se